

*Regeling van de rechtsbijstand aan
on- en minvermogenden*

KONINKLIJKE BOODSCHAP

No. 1

ONTWERP VAN WET

No. 2

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van Wet tot regeling van de rechtsbijstand aan on- en minvermogenden.

De toelichtende memorie, die het Wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.
Soestdijk, 31 October 1953.

JULIANA.

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is, de rechtsbijstand aan on- en minvermogenden opnieuw te regelen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I

Bureau's voor rechtsbijstand

Artikel 1. 1. Er is een bureau voor rechtsbijstand in ieder arrondissement.

2. Het is gevestigd in de gemeente waar de rechtbank zetelt. Het kan ook in andere gemeenten in het arrondissement zitting houden.

3. Het bureau is rechtspersoon.

Artikel 2. 1. Het bureau verleent kosteloos of tegen een geringe vergoeding rechtsbijstand aan on- en minvermogenden.

2. De rechtsbijstand is van adviserende dan wel van proces-suele aard en kan worden verleend in alle zaken behalve in straf- en tuchtzaken.

Artikel 3. 1. Aan het hoofd van ieder bureau staat een bestuur dat uit vijf leden bestaat.

2. Drie der bestuursplaatsen worden vervuld door de President van de rechtbank van het arrondissement, door de deken van de Orde van Advocaten in het arrondissement en door een door Onze Minister van Justitie te benoemen Kantonrechter uit het arrondissement. De twee overige leden van het bestuur worden benoemd door Burgemeester en Wethouders van de gemeente waar het bureau gevestigd is. Van deze twee leden wordt een lid aangewezen uit de kringen van het gemeentelijk bestuur of de gemeentelijke administratie binnen het arrondissement en het andere uit werknemerskringen.

3. Het lid-kantonrechter en de beide door Burgemeester en Wethouders van de gemeente van vestiging van het bureau te benoemen leden van het bestuur worden benoemd voor de tijd van drie jaren; elk jaar treedt een dezer leden af volgens een door het bestuur op te maken rooster; een aftredend lid kan terstond herbenoemd worden. Een bestuurslid treedt tussentijds af, indien hij de hoedanigheid verliest, waarin hij benoemd is.

4. Het bestuur benoemt uit zijn midden een voorzitter en een secretaris.

Artikel 4. 1. Het bestuur benoemt op voordracht van de raad van toezicht tenminste vier medewerkers en twee plaatsvervangende medewerkers, die allen advocaat en procureur

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal

moeten zijn, en die deze beide beroepen sedert tenminste drie jaren binnen het Koninkrijk moeten hebben uitgeoefend.

2. Van deze medewerkers benoemt het bestuur een tot leider van het bureau en een tot secretaris. De leider en de secretaris vertegenwoordigen tezamen het bureau in rechte.

3. Voorts benoemt het bestuur als medewerkers van het bureau een of meer deurwaarders of candidaat-deurwaarders alsmede een of meer plaatsvervangers van deze medewerkers.

4. Alle medewerkers en plaatsvervangende medewerkers van het bureau worden benoemd voor de tijd van drie jaren; het bestuur kan hen echter tussentijds ontslaan. Ten aanzien van de medewerkers die advocaat en procureur zijn kan tussentijds ontslag echter slechts gegeven worden indien zij niet meer ingeschreven staan bij de rechtbank van het arrondissement waar het bureau gevestigd is, indien hun door de raad van toezicht een disciplinaire straf is opgelegd, of op eigen verzoek.

5. Van de in de laatste zinsnede van het eerste lid van dit artikel gestelde voorwaarde tot benoeming kan in bijzondere gevallen met goedvinden van de raad van toezicht worden afgeweken.

6. Indien in bijzondere gevallen het bestuur zulks noodzakelijk acht, wijst de raad van toezicht een of meer advocaten of procureurs als medewerkers van het bureau aan. De betrokkenen zijn verplicht aan deze aanwijzing gevolg te geven.

Artikel 5. Het bestuur heeft tot taak de organisatie en werkwijze van het bureau te regelen, en het toezicht te houden op de naleving van de te dien einde gegeven aanwijzingen.

Artikel 6. 1. De leider van het bureau heeft tot taak de door het bureau te verrichten arbeid tussen zich en de andere medewerkers te verdelen en toezicht te houden op de wijze waarop die werkzaamheden door de medewerkers worden verricht.

2. Hij brengt aan het einde van elke drie maanden aan het bestuur verslag uit over de werkzaamheden van het bureau gedurende die afgelopen maanden.

3. Hij doet dit verslag vergezeld gaan van een staat van inkomsten en uitgaven van het bureau gedurende die drie maanden. Aan het einde van elk jaar doet hij van die inkomsten en uitgaven zo spoedig mogelijk rekening en verantwoording.

Artikel 7. 1. Het bestuur brengt telkens in Januari verslag uit aan Onze Minister van Justitie over de in het afgelopen kalenderjaar verrichte werkzaamheden.

2. Het dient tezelfdertijd een begroting in der inkomsten en uitgaven van het bureau voor het volgend jaar, en doet rekening en verantwoording van de inkomsten en uitgaven van het afgelopen jaar. De begroting en de rekening en verantwoording behoeven de goedkeuring van Onze Minister van Justitie.

3. Het verstrekt aan Onze Minister van Justitie alle gewenste inlichtingen.

Artikel 8. Onze Minister van Justitie is bevoegd tot het geven van aanwijzingen en nadere regelen ten aanzien van de wijze waarop de bureau's hun taak zullen uitoefenen.

HOOFDSTUK II

De rechtsbijstand

Artikel 9. Rechtsbijstand wordt slechts verleend aan hen, die naar het oordeel van het bureau op grond van de voorhanden gegevens niet in staat zijn de krachtens de geldende tarieven voor de verdediging hunner belangen verschuldigde kosten te voldoen en wier verzoek niet klaarblijkelijk van elke grond is ontbloot en wier belang de te verrichten arbeid rechtvaardigt.

Artikel 10. Behoudens staatloze ingezetenen, zijn vreemdelingen van rechtsbijstand uitgesloten, tenzij bij internationale overeenkomst anders mocht zijn bedongen.

Artikel 11. 1. Verzoeken om rechtsbijstand worden mondeling ter zitting, dan wel schriftelijk gericht tot het bureau van het arrondissement waar de verzoeker woonplaats heeft, of waar de verlangde werkzaamheden hoofdzakelijk moeten worden verricht; in bijzondere omstandigheden kan ook het bu-

reau, binnen welks rechtsgebied de verzoeker verblijft, rechtsbijstand verlenen.

2. Bij het verzoek wordt overgelegd een niet langer dan drie maanden tevoren door of vanwege het hoofd van het gemeentebestuur van de woonplaats — in bijzondere gevallen van de verblijfplaats — des verzoekers afgegeven verklaring, waaruit diens geldelijke omstandigheden blijken. Deze verklaring wordt opgemaakt volgens een bij algemene maatregel van bestuur vast te stellen model.

3. Voor zover, wegens ontbreken van woonplaats binnen het Rijk in Europa, overlegging van de verklaring niet mogelijk is, worden zoveel doenlijk overeenkomstige bescheiden overgelegd.

4. Rechtspersonen leggen de nodige bescheiden over tot staving van hun on- of minvermogen.

5. Het bureau kan te allen tijde op nader bij algemene maatregel van bestuur te omschrijven wijze gegevens omtrent de verzoeker en diens gezinsleden vragen aan de administratie der belastingen.

Artikel 12. 1. In geval van spoed kan de verzoeker zich, zelfs zonder de in het vorig artikel bedoelde verklaring of bescheiden, tot de leider of desnoods tot de secretaris van het bureau wenden, die elk voor zich bevoegd zijn voorlopig alle in deze wet voorziene maatregelen te nemen, welke door het belang van de verzoeker worden gevorderd.

2. De verzoeker behoort dan alsnog zo spoedig mogelijk de vereiste verklaring of bescheiden over te leggen, waarna het bureau beslist of de verlangde hulp ook verder zal worden verleend en, zo ja, op welke voorwaarden.

Artikel 13. Het bureau hoort, alvorens op het verzoek te beslissen, de tegenpartij, behoudens indien de rechtsbijstand uitsluitend bestaat in het verlenen van advies en in geval van spoed. Het bureau is bevoegd een vereniging van partijen te beproeven.

Artikel 14. Indien het bureau rechtsbijstand verleent, geeft het bureau daarvan aan verzoeker een verklaring af. Ingeval van een procedure wordt op alle processtukken en exploitanten aantekening gemaakt van het bureau dat rechtsbijstand verleent.

Artikel 15. 1. De rechtsbijstand wordt verleend op de zitting zelf, of door een ter zitting aan te wijzen medewerker van het bureau. Bij voorkeur wordt aangewezen een medewerker die niet mede heeft beslist op het verzoek tot rechtsbijstand en die niet aanwezig is geweest op een zitting waar des verzoekers wederpartij is gehoord, tenzij, wat dit laatste betreft, daartegen naar het oordeel van het bureau geen der partijen in redelijkheid bezwaar kan hebben.

2. De aanwijzing geschiedt schriftelijk en kan steeds schriftelijk worden gewijzigd of ingetrokken.

3. Op verlangen van de verzoeker kan in afwijking van het bovenstaande voor het verlenen van bijstand worden aangewezen een advocaat of procureur, die niet is medewerker van het bureau, mits van diens instemming blijkt. In dat geval zijn de artikelen 29 en 30 van toepassing. Aan de betrokken advocaat of procureur is geen salaris verschuldigd.

Artikel 16. Indien verzoeker verschijnt op een zitting waaraan de raadsman van de wederpartij deelneemt, wordt hij hierop opmerkzaam gemaakt en in de gelegenheid gesteld op een zitting te verschijnen waaraan die raadsman niet deelneemt.

Artikel 17. Het bureau kan, na voorlichting te hebben gegeven, de behandeling van de zaak overlaten aan verzoeker.

Artikel 18. Zo nodig kan het bureau of de aangewezen raadsman een verzoek richten tot een bureau in een ander arrondissement tot procureurstelling of vertegenwoordiging van andere aard.

Artikel 19. Ingeval ten behoeve van verzoeker een exploit moet worden uitgebracht, geschiedt dit door een deurwaarder, kantoor houdende in het kanton, binnen hetwelk het exploit moet geschieden, of indien er geen is, door een deurwaarder uit een nabijgelegen kanton.

Artikel 20. Het bureau, dat in eerste instantie rechtsbijstand verleende, beslist op verzoek van belanghebbende of ook in een volgende instantie rechtsbijstand zal worden verleend en neemt in dat geval de daarvoor noodzakelijke maatregelen.

Artikel 21. Rechtsbijstand in een cassatie-procedure wordt slechts verleend, nadat daarover advies is ingewonnen van het bureau te 's-Gravenhage en indien dit advies gunstig luidt. De vertegenwoordiging van verzoeker in de cassatieprocedure geschiedt door een der medewerkers van het bureau te 's-Gravenhage.

Artikel 22. 1. Het bureau kan een eenmaal aangevragen rechtsbijstand te allen tijde beëindigen. Deze beëindiging anders dan op verlangen van verzoeker zelve geschiedt niet dan nadat deze is gehoord of opgeroepen. Hij wordt van de beëindiging van de rechtsbijstand schriftelijk in kennis gesteld.

2. De aangewezen raadsman ontleent aan het feit, dat het bureau de rechtsbijstand beëindigd heeft, de bevoegdheid zich als zodanig zonder verdere formaliteiten aan de zaak te onttrekken.

Artikel 23. Indien het bureau de gevraagde rechtsbijstand weigert dan wel een eenmaal aangevragen rechtsbijstand beëindigt, kan de aanvrager binnen een maand de tussenkomst van de President der rechtbank, binnen welk arrondissement het bureau is gevestigd, dan wel van een door hem aan te wijzen rechter inroepen. Tegen de beslissing staat generlei voorziening open.

HOOFDSTUK III

Kosten

Artikel 24. De kosten van de bureau's, salarissen daaronder begrepen, worden bestreden uit 's Rijks kas, voor zover de door de aanvragers betaalde vergoedingen en de op wederpartijen verhaalde bedragen daartoe niet voldoende zijn.

Artikel 25. 1. De medewerkers en plaatsvervangende medewerkers van de bureau's ontvangen ten laste van het bureau een jaarlijkse vergoeding naar regels welke door Ons bij algemene maatregel van bestuur worden vastgesteld.

2. Aan de medewerkers en plaatsvervangende medewerkers is voor de door hen als zodanig verleende rechtsbijstand geen salaris verschuldigd. Elke overeenkomst in strijd met deze regel is nietig.

Artikel 26. 1. Ambtelijke inlichtingen en afschriften, welke aan het publiek niet dan tegen betaling worden verstrekt, zullen aan de bureau's en hun medewerkers op hun verlangen kosteloos worden verstrekt.

2. Voor de verklaring, bedoeld in artikel 11, tweede lid, worden geen kosten in rekening gebracht.

Artikel 27. 1. Het bureau kan de verzoeker voor verleende rechtsbijstand een redelijke vergoeding in rekening brengen; salarissen en verschotten van advocaten, procureurs, deurwaarders of gemachtigden komen niet te zijnen laste.

2. Bij het vaststellen van deze vergoeding wordt gelet op de geldelijke omstandigheden van de verzoeker, de aard en omvang der werkzaamheden en het bereikte resultaat.

3. Ter verzekering van de voldoening van de in het vorige lid bedoelde vergoeding kan het bureau te allen tijde van de verzoeker een voorschot of een verhoging daarvan verlangen, te storten ineens of in door het bureau te bepalen termijnen.

Artikel 28. 1. Het bureau dat de in artikel 14 genoemde verklaring heeft afgegeven wordt steeds beschouwd als het bureau dat de rechtshulp verleent.

2. Tussen de bureau's vindt geen verrekening van kosten plaats.

Artikel 29. In alle zaken waarin een bureau rechtsbijstand verleend of doet verlenen worden de griffierechten, bedoeld in het tarief van justitiekosten en salarissen in burgerlijke zaken, vallende aan de zijde van de partij die rechtsbijstand ontvangt, in debet gesteld.

Artikel 30. 1. Het bureau betaalt aan de deurwaarders hun verschotten en de helft hunner salarissen.

2. De deurwaardersexploiten in zaken, waarin rechtsbijstand verleend wordt, zijn vrij van zegel en worden kosteloos geregistreerd.

Artikel 31. 1. Indien er termen zijn om de wederpartij van hem, wien door of vanwege een bureau rechtsbijstand is verleend, in de kosten van een geding te verwijzen, zal de rechter ambtshalve haar veroordelen om de kosten, gevallen aan de zijde van hem, aan wie die bijstand is verleend, aan het bureau te betalen. De begroting van deze kosten heeft plaats als ware zonder bijstand van of vanwege een bureau geprocedeerd.

2. Het recht, kosten van uitwinning en boedelredding, gevallen aan de zijde van een partij, aan welke bij die uitwinning of boedelredding door of vanwege een bureau rechtsbijstand is verleend, op de opbrengst of de boedel te verhalen, komt, met uitsluiting van die partij zelve, aan dat bureau toe tot gelijke bedragen als wanneer zonder bijstand van of vanwege een bureau opgetreden ware.

3. Ingeval de rechter deze kosten vaststelt of daarvoor een veroordeling uitspreekt, zal hij ambtshalve bepalen, dat zij aan het bureau moeten worden betaald.

4. Aan het bureau zal op zijn verzoek een grosse worden afgegeven tot verhaal der kosten, welke ingevolge een veroordeling als bedoeld in de beide voorgaande leden aan het bureau moeten worden betaald. Op de tenuitvoerlegging van de kostenveroordeling zijn artikel 29 en de beide voorgaande leden van dit artikel van overeenkomstige toepassing.

5. Het overeenkomstig het eerste en tweede lid van dit artikel verhaalde bedrag strekt ter gehele of gedeeltelijke voldoening van de ingevolge artikel 27 door de minvermogene aan het bureau verschuldigde vergoeding. Uit dit bedrag betaalt het bureau na volledig verhaal de griffierechten en vult de salarissen der deurwaarders aan.

Artikel 32. 1. Indien degene, aan wie door of vanwege een bureau rechtsbijstand wordt verleend, in de kosten van een geding verwezen wordt, staat het de wederpartij vrij om de aan hare zijde gevallen kosten op hem te verhalen.

2. Ingeval ook aan deze wederpartij door of vanwege een bureau rechtsbijstand wordt verleend en een kostenveroordeling ten gunste van een bureau is uitgesproken, heeft dat bureau gelijk recht van verhaal.

Artikel 33. In gevallen waarin geen bureau rechtshulp verleent, kunnen de voorzitters der rechterlijke colleges en de kantonrechters vrijstelling verlenen van buiten eigenlijk rechtsgeding verschuldigde griffierechten. Zij kunnen hiertoe overlegging van de in artikel 11 genoemde bescheiden verlangen. Het bepaalde in het vijfde lid van artikel 11 vindt overeenkomstige toepassing.

HOOFDSTUK IV

Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 34. De artikelen 855—874 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering vervallen.

Artikel 35. De artikelen 70—74 van de Advocatenwet vervallen.

Artikel 36. 1. Artikel 23 van het Tarief van justitiekosten en salarissen in burgerlijke zaken wordt gelezen als volgt:

Bijaldien, voor de behandeling van een geding ter terechtzitting, tot een bureau voor rechtsbijstand een verzoek is gericht tot rechtsbijstand en hiervan vóór of bij het afroepen van de zaak aan de griffier is kennis gegeven, zo worden de griffierechten door de verzoekende partij verschuldigd geheel in debet gesteld.

Bij intrekking of afwijzing van het verzoek zijn de in debet gestelde rechten terstond opvorderbaar.

2. Artikel 24a van het Tarief van justitiekosten en salarissen in burgerlijke zaken vervalt.

Artikel 37. In alle gevallen, waarin op het tijdstip van het in werking treden van deze wet reeds een raadsman door een bureau van consultatie is toegevoegd of een partij is toegelaten om kosteloos of tegen verminderd tarief te procederen, blijven de artikelen 855 en volgende van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van toepassing.

Artikel 38. Onze Minister van Justitie kan regelen geven ter uitvoering van deze wet.

Artikel 39. Deze wet treedt in werking met ingang van een door Ons te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,